

ŞANGAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ SEMERKANT ZİRVESİ

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

Analiz No : 2022 / 19

22.09.2022

Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Devlet Başkanları Zirvesi 15-16 Eylül tarihlerinde Özbekistanın Semerkant zirvesinde gerçekleşmiştir. Pandemi döneminden sonra ilk kez yüz yüze yapılan bu zirvenin öne çıkan konuları örgütün genişlemesi ile üye, gözlemci ve diyalog ortaklarının örgütten beklentileri olmuştur.

Tam üyelik işlemlerinin başlatılmasına karar verilen İranın ŞİÖye üyelik yükümlülüklerine ilişkin bir mutabakat bu zirvede imzalanmıştır. Belarusun ŞİÖ üyesi olarak kabul edilmesi için işlemlerin başlatılacağı açıklanmış, Mısır, Suudi Arabistan ve Katara diyalog ortağı statüsü verilmesine ilişkin muhtıralar imzalanmıştır. Zirvede ayrıca Bahreyn, Maldivler, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ve Myanmarın diyalog ortakları olarak ŞİÖye katılmaları sürecini başlatma kararı alınmıştır.

ŞİÖnün Arap Devletleri Ligi, UNESCO ve Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu ile mutabakat zaptı imzaladığı duyurulmuş, , üye devletlerin uluslararası örgütler ve uluslararası forumlar ile karşılıklı çıkarları ilgilendiren dış politika konularında ortak bakış açıları aramaya devam edecekleri vurgusu yapılmıştır.

ŞİÖ Ortadoğuyu da kapsayan bir genişleme sürecine girerken örgütün üye, gözlemci ve diyalog ortaklarının ana gündeminin ekonomik kalkınma ve altyapılarını geliştirme olduğu görülmektedir. Bu durum, sınır bölgelerinin silahsızlandırılması ve terörle mücadelede işbirliği amacıyla başlatılan girişimin kurumsallaşmasından bugüne ağırlığının ekonomik alana kaymakta olduğunu göstermektedir. Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoev de dönem başkanlıkları sırasında güvenlik meselelerinin yanında ticari, ekonomik ve insani işbirliğinin geliştirilmesine öncelik verildiğini vurgulamıştır.

İran ŞİÖnün gelişen ekonomik odağını, nükleer programı nedeniyle uygulanan yaptırımlardan bir çıkış yolu olarak görmektedir. Ortadoğu ülkelerine gelince, bu devletlere Çin yatırımlarını çekebilmek için ŞİÖ bir diyalog ortamı sağlayabilecektir.

Rusyanın ise uygulanan yaptırımlardan olabildiğince en az etkilenmek için alternatif güzergâh ve pazar arayışında olduğu görülmektedir. Devlet başkanlarının Semerkant Zirvesinde ticarette ulusal para birimlerinin kullanımını arttırmak için bir yol haritası üzerinde anlaşmaları, Kuzey-Güney boru hattı projesinin gündeme gelmesi bunun göstergelerindendir.

Orta Asya ülkeleri de kalkınmaları için ŞİÖ çerçevesinde işbirliği ve projelerden yaralanmak hedefi gütmektedir, ancak bunu yaparken ŞİÖyü batı karşıtı bir kamp olarak addetmediklerini, Batı ile ilişkilerini de geliştirmek istediklerini vurgulamaktadırlar. Çin ise ekonominin küresel niteliğinden en çok faydalanan ülkelerden biri olarak, Batı ile ticari işbirliğinin yoğunluğunun devam etmesini arzulamakta, Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle ortaya çıkan risklere karşı alternatif ulaşım yollarının gelişmesine öncelik vermektedir. Bu doğrultuda Semerkant'ta Çin-Kırgızistan-Özbekistan demir yolunun inşası için bir anlaşma imzalanmıştır.

ŞİÖ zirvesine Türkiyenin diyalog ortağı olarak ilk kez cumhurbaşkanı düzeyinde katılımının ise bazı Batılı yazarlarca olumsuz tepkiyle karşılandığı görülmüştür. Ancak bu Batıya karşı bir eksen değişikliği olarak görülmemeli, başta doğuyla bağlantılarını sağlayacak altyapıların geliştirmesi olmak üzere ortak çıkarlar doğrultusunda işbirliklerini geliştirme hedefi göz önünde bulundurulmalıdır.

ŞİÖ üye ülkeleri tarafından kabul edilen Semerkant Bildirgesinde Orta Asya'nın ŞİÖ'nün çekirdeği olduğu, bölgede istikrarın ve sosyo-ekonomik kalkınmanın artırılmasında ŞİÖ'nün rolünün daha da güçlendirilmesini hedefledikleri belirtilmiş, Orta Asya ve Güney Asya arasındaki bağlantıyı geliştirmeye yönelik çabaların refah ve güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunduğu vurgulanmıştır. Karayolu taşımacılığının kolaylaştırılmasına ilişkin imzalanan anlaşmaların, demiryolu idareleri arasında işbirliğini geliştirmeye yönelik faaliyetlerin, demiryolu altyapısının birbirine bağlanmasının, lojistik merkezlerinin geliştirilmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Üye devletlerin finans, teknoloji, ulaşım ve iletişim altyapıları, enerji alanlarında ortak yatırım projelerini desteklemek için ŞİÖ İş Konseyi ve ŞİÖ Bankalararası Birliği'ni geliştirme hedefi ortaya konmuştur.

Bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanması için terörizm, ayrılıkçılık ve aşırıcılık ile mücadeleye vurgu yapılmış ve Afganistan'daki durumun hızla çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Şanghay İşbirliği Örgütü ile Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK) arasındaki işbirliğinin, bölgede güvenlik ve istikrarın yanı sıra diğer karşılıklı çıkar meselelerinde sağlanmasının önemine dikkat çekilmiştir.

Semerkant Zirve Bildirgesinde vurgulanan diğer konular ekolojik denge, gıda güvenliği, teknoloji, turizm gibi konularda işbirliği olmuştur. ŞİÖ Devlet Başkanlarının bir sonraki zirvesi 2023te Hindistanda gerçekleşecektir.

ŞİÖ ile temaslarda ulaşılan bu evre, Batının doğusu, Doğunun batısında Avrasya coğrafyasında merkezi bir konumda yer alan Türkiyenin Batı ile mevcut ve köklü bağlarının, Doğu ile bağlarla da güçlenmesi, dünyanın geçirmekte olduğu jeopolitik değişime uyumlu bir gelişme olmaktadır.

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□□ yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 □□□□□□□□□□ katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adayıdır. Mart 2025 sonrasında doktora çalışmasını yürütmek üzere Sheffield Üniversitesi'nde bulunan Güngör, AVİM'de Gayrimukim Uzman olarak görev yapmaya başlamıştır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2026. "ŞANGAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ SEMERKANT ZİRVESİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2022 / 19. Eylül 22. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Analiz/SANGAY-ISBIRLIGI-ORGUTU-SEMERKANT-ZIRVESI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır